

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METİNLERİN KÜLTÜR AKTARIMINDAKİ İŞLEVİ

*Fatma BÖLÜKBAŞ**
Funda KESKİN

ÖZET

Bu çalışmada, dil öğretiminin kültürler arası karşılaşma alanı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kullanılan, aynı zamanda kültür aktarım araçlarından olan metinlerin bu süreçteki yeri ve önemi sorgulanarak sınıf içi uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Dil, sadece kültürün önemli bir parçası değil aynı zamanda kültürün aktarıcısıdır. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılması dil öğrenme sürecini olumlu yönde etkiler. Bu görüşten hareketle, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürünü içeren öğelerin ders ortamına aktarılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür aktarımı, yabancı dil olarak Türkçe, metin.

THE FUNCTION OF TEXTS IN TRANSFERRING OF CULTURE IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

In this study the place and the significance of written texts which are among cultural transferring instruments and at the same time which have been used in Turkish as a foreign language courses are questioned and various sample exercises on texts have been prepared.

Language is not only a significant part of culture but also the transmitter of the culture. Therefore the transferring of the elements consisting of Turkish culture has positive effects on language learning process. With

* Dr. İstanbul Üniversitesi fbolukbas@istanbul.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

this point of view in mind, it is necessary to transfer Turkish culture in teaching Turkish as a foreign language.

Key Words: Transferring of culture, teaching Turkish as a foreign language, text.

1. Giriş

Dil, en yalın biçimde insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araç olarak tanımlanmaktadır. İletişimin gerçekleşmesi için de bir bağlam gerekmektedir. Her bağlamın içinde bir kültür ögesi bulunduğundan, dil kültürden ayrı düşünülemez.

Kültür, insan davranışlarının, bu davranışları etkileyen düşünce biçimlerinin, inançlarının, törenlerinin, dilinin ve tüm maddi manevi birikimlerinin oluşturduğu bir bütündür. Kısaca, kültür bir toplumun yaşama tarzıdır.

Dil, kültürün bir ögesi olmakla birlikte, aynı zamanda kültürün aktarıcısı ve yaratıcısıdır. Aksan'a (1995: 67) göre kimi zaman dildeki bir sözcük bile ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddi ve manevi kültürü üzerinde fikir verebilir.

Toplumların oluşturduğu kültürün bütün öğeleri dilin söz varlığı içinde değer bulmaktadır. Jiang'ın (2000: 328) da belirttiği gibi, dil beden; kültür ise kandır. Kültür olmazsa dil ölür, dil olmazsa kültür şekillenemez.

Aşağıda, dil-kültür ilişkisini göstermesi bakımından Mayıs 2010'da İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde araştırmacılar tarafından yapılan bir uygulama örneği (Benzer bir uygulama Jiang (2000: 328-334) tarafından Çinli ve İngiliz öğrenciler üzerinde de yapılmıştır.) yer almaktadır. Uygulamada, Afganistan ve Rusya'dan gelen iki öğrenci grubuna insanların yaşamıyla ilgili 10'ar sözcük (yemek, kıyafet, aile, arkadaş, iş, para, kültür, başarı, mutluluk, aşk) verildi ve her bir öğrenciden bu sözcüklerin çağrıştırdığı 6'şar sözcük yazmaları istendi. Öğrencilerin Türkçe düzeylerinden kaynaklanan bir farklılık oluşmasını engellemek için, öğrencilere, bu kavramların yaptığı çağrışımları kendi anadillerinde yazmaları söylendi ve bunlar daha sonra Türkçeye aktarıldı. Öğrencilerin her bir kavramla ilgili yazdığı sözcükler, kendi içlerinde genel kategoriler altında toplandı. Uygulama sonucunda, grupların yanıtlarının önemli oranda farklılaştığı saptandı. Bu 10 sözcükten, sadece 'yemek' ve

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

'para' maddesine ilişkin farklı çağrışımlar bile sözcük seçiminde kültürün ne kadar etkili olduğunu göstermektedir:

Tablo 1: Yemek ile ilgili sözcüklerin listesi

Kategori	Afgan Öğrenciler	Rus Öğrenciler
Yemek türleri	pilav (4), ekmek (4), tost (2), çorba (2), sebze (1), salata, meyve, çikolata, dolma, kebab, makarna, su, zeytin	kahve (5), çorba (5), et (4), ekmek (3), meyve (2), tatlı (2), su (2), sebze, garnitür, meyve suyu, kek
Öğünler	_____	kahvaltı (2), öğle yemeği (2) akşam yemeği
Yerler ve aletler	lokanta (3), mutfak (3), ev (2), kantin (2), sofrası (2), tabak, parti	ev, bar, masa, tabak
Beslenme	dengeli beslenme (2)	sağlık (3)
Yemekle ilgili eylemler	_____	yemek yemek
Kişiler	anne (8), eş	_____
Diğer	açlık (6), tokluk (4), para, boş zaman, sigara, yaşam, çocukluk.	çok gerekli (2), Türk mutfağı, halk mutfağı

Tablo 1'e bakıldığında, 'yemek türleri' olan birinci kategoride Afgan ve Rus öğrencilerin önemli ölçüde ayrıldığı görülmektedir. Afgan öğrencilerin yanıtlarında 'pilav, ekmek' gibi doyurucu öğeler ön planda yer alırken, Rus öğrencilerin yanıtlarında ilk sırada 'kahve' görülmektedir. Çünkü Rus kültüründe 'kahve' yemek sırasında içilmektedir.

Öğünlerle ilgili sözcüklerde ise, Afgan öğrencilerin öğünlerle ilgili hiçbir sözcük kullanmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, Afgan kültüründe öğünlerin farklılık göstermemesidir. Öğrencilerle bu doğrultuda yapılan görüşmelerde, öğrenciler, kahvaltı ve diğer öğünlerde yenen yiyeceklerin genellikle aynı olduğunu söylemektedirler.

Tablo 1 incelendiğinde, 'yemek' kavramının çağrıştırdığı 'kişiler'de de farklılık göze çarpmaktadır. Afgan öğrencilerin çoğu,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

‘yemek’ dendiğinde ‘anne’ sözcüğünü yazarken, Rus öğrencilerde ‘yemek’ sözcüğü herhangi bir kişiyi çağrıştırmamaktadır. Bunun sebebi, Afganistan’daki kadınların genellikle ev hanımı olması ve Afgan kültüründeki ‘anne’ algısıyla açıklanabilir.

Bu tabloda dikkat çekici bir başka nokta da Afgan öğrenciler, ‘yemek’ kavramının çağrışımları olarak ‘açlık’, ‘tokluk’ ve ‘para’ sözcüklerini sıkça yazmalarına rağmen Rus öğrencilerin yanıtlarında bu sözcükler hiç yer almamaktadır. Bu durum, iki ülkenin sosyoekonomik durumu ve halkın gelir düzeyi arasındaki farklılıkla açıklanabilir.

Tablo 2: Para ile ilgili sözcüklerin listesi

Kategori	Afgan Öğrenciler	Rus Öğrenciler
Satın alınabilecek nesnelere	araba (6), ev (5), BMW (3), bilgisayar (3), yemek, Land Rover	kıyafet (10)
Para ile ilgili eylemler	tatile çıkmak (6), yardım etmek (3), güzel yaşamak (3), iş kurmak (3), gezmek (2), banka soymak, alışveriş yapmak, eğlenmek, okul harcını ödemek, para yatırmak	alışveriş yapmak (5), iş kurmak (4), tatile çıkmak (2), eğlenmek (2), yardım etmek (2), güzel yemekler yemek, harcamak, maaş almak
Para ile ilgili sıfatlar ve soyut adlar	rahatlık (3), başarı (3), mutluluk (3), zenginlik (2), arzu, ülkem, her şey, acı	para çok gerekli (3), zenginlik (3), refah, başarı
Para ile ilgili yerler	banka (3), kuyumcu	banka
Para-güç ilişkisini belirten sözcükler	güzel sevgili (3), saygınlık	hükmetmek, yönetmek
Para birimi	lira, dolar, döviz	dolar (3), Türk lirası (4), euro, ruble (2)

Tablo 2 incelendiğinde, para ile satın alınabilecek nesnelere kategorisinde Afgan öğrencilerin en çok ‘araba’ ve ‘araba markaları’, Rus öğrencilerin ise ‘kıyafet’ yazdığı görülmektedir. Öğrencilerle

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

yapılan görüşmelerde öğrenciler, Afgan kültüründe ‘araba’nın zenginlik göstergesi olduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle de para ile arabayı doğrudan ilişkilendirdikleri düşünülmektedir.

Para ile ilgili eylemlerde Afgan öğrencilerin en çok ‘tatile çıkmak’, Rusların ise ‘alışveriş yapmak’ yazdıkları görülmektedir. Afgan öğrenciler bu konuda, tatile çıkmanın sadece çok zenginlerin yaptığı lüks bir iş olduğunu söylemektedirler.

Para-güç ilişkisi kategorisinde de her iki gruptaki öğrencilerin yanıtları ayrılmaktadır. Afgan öğrenciler en çok ‘güzel sevgili bulmak’ derken, Rus öğrencilerde ‘hükmetmek’, ‘yönetmek’ sözcükleri yer almaktadır. Bu durum, SSCB’nin yıkılmasından sonra birdenbire zengin olan bir kesimin Rusya’daki gücü ile açıklanabilir.

Bu araştırmanın sonuçlarından da anlaşılacağı gibi, dil ile kültür arasında güçlü bir ilişki vardır, hatta çoğu zaman dil ile kültür iç içe geçmiş durumdadır. Başka bir deyişle, dil kültüre, kültür de dile göre şekillenmektedir.

2. Dil – Kültür Bağlamında Yabancı Dil

Her kültürün ona kendi kimliğini kazandıran, kendine özgü bir dili vardır. Dilin içinde kültürün bütün özellikleri ve tarihsel, toplumsal tüm birikimleri bulunur. “Her dilde kavramlar dokusu bulunduğu ve her dil insanlığın bir bölümünün tasarlama biçimini ele aldığından, kısacası her dil özel bir dünya görüşünün yansıması olduğundan, yabancı bir dilin öğrenilmesi de insana yeni bir görüş kazandırır, görüş açılarını çoğaltır.” (Akarsu, 1998: 64).

Dilin yalnızca göstergeler dizgesi değil, aynı zamanda kültür demek olduğu kabul edilirse, dil öğrenimi ve öğretiminde kültür öğesini hiçbir zaman unutmamak gereklidir. Asutay’a (2003: 27) göre, dilde yer alan her göstergenin dış dünyada işaret ettiği bir gönderme alanı, bir dış dünya gerçekliği vardır ve gönderme alanı da kültürle ilgilidir. Göstergelerin anlamları da bu şekilde oluşmakta, kültür öğesi ile tamamlanmaktadır. Bundan dolayı dilin biçimsel yapısının içinde bulunan anlamsal yapıyı kültürün oluşturduğu söylenebilir.

Uyan’a (akt. Er, 2006:1) göre dil toplumla birlikte geliştiği için yabancı dile hâkim olabilmenin ilk şartı o toplum gibi düşünebilmektir. Örneğin; yabancı bir dilde erkek ve kadın için kullanılan sözcükler o toplumda erkek ve kadının sosyal statülerini ortaya koyar. Başka bir örnek vermek gerekirse Türkçede söylenen ‘Dereyi görmeden paçayı sıvamak’ deyimini İngilizcede ‘Şişman kadın söylemeden operayı bitti sanma.’ biçiminde kullanılmaktadır. Her iki söz de aynı amaçla söylenmiş olsa da kültürel farklılık sonucu, farklı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

biçimlere bürünmüştür. Görüldüğü gibi düşünce yapısı toplumdan topluma göre farklılık gösterdiğinden yabancı dili öğrenirken o toplum gibi düşünülmesi gerekir.

Bu bağlamda yabancı dil öğretimi bir taraftan çok kültürlülüğe açılmayı, diğer taraftan çok kültürlü topluluklarda barış ve huzur içinde birlikte yaşanılmasını amaçlar. Günümüzde bu yabancı dil anlayışının, daha açık bir deyişle kültürler arası bildirişim odaklı yaklaşımın üst-amacı ise kültürlerarası bildirişim yeteneğini kazandırmaktır (Işık, 1996: 7).

Bildirişim daha öncede söz edildiği gibi farklı bireylerle ilişki içinde bulunulduğunda alınan ya da verilen mesajlar ve tekrar bu mesajlara verilen tepkilerden oluşan bir döngüdür. Farklı kültürlere sahip bireyler arasında da bu işlem aynı biçimde gerçekleştirilmektedir. Bireyler sözlü ya da sözsüz olarak birbirlerine karşılıklı olarak mesajlar vermektedirler. Bu da kültürler arası bildirişimin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Kültürlerarası bildirişim, farklı kültürlere farklı dünya görüşlerine sahip bireylerin bildirişiminin etkili bir biçimde gerçekleşebilmesini sağlamaktadır. Kültürlerarası bildirişimde farklı kültürlere ait bireyler arasında kültürel açıdan kimi uzlaşmalara gereksinim duyulmaktadır.

Samovar, Porter ve McDaniel'e (1991: 342) göre, kültürler arası bildirişim, bireyin yalnızca kendi kültürünü değil, aynı zamanda karşıdaki bireyin kültürünü de en az kendi kültürü kadar bilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte karşıdaki birey de aynı biçimde farklı bir kültürü anlayabilmeli ve gerektiğinde kabul edebilmelidir. İyi ve etkili bir kültürler arası bildirişimin tek taraflı olarak gerçekleşmesi mümkün olmamaktadır. Bireylerin karşılıklı bildirişim içinde buldukları süre boyunca karşılıklı olarak anlayışlı ve uyumlu olmaları gerekmektedir.

Kültürler arası bildirişimde en önemli amaç, farklı kültüre sahip bireyler arasında yeterli ve etkili bir bildirişim sağlamaktır. Tam olarak etkili bir bildirişimin sağlanması, ilişki içinde bulunan farklı kültüre sahip olan bireylerin birbirini anlaması ve alışveriş içinde olması gerekmektedir.

Dil öğretimi tek başına sözcük ya da dil bilgisi öğretimi değil, aynı zamanda o dilin içinde geliştiği kültürün de öğretimidir. Demirçan'ın (1990: 26) da belirttiği gibi; yabancı dil öğrenen kişi, hedef dilin iletişim açısından gerekli olan kültürel verilerini öğrenmeli, iletişim becerilerini edinmelidir.

Yabancı dili öğrenen kişinin, sadece dilin belirli kalıplarını kullanarak konuşmaması, öğrenilen dilin derinliklerindeki anlamları

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

kavrayarak özümsemesi gerekir. Bunun sonucunda öğrencinin hedef dilin kültürünü öğrenebilmesi kolaylaşır. Mc Kay'e (2000:7) göre sınıf ortamında kültürel öğelerin kullanımı öğrencilerin o dile karşı güdülenmelerini artırır.

Avrupa Konseyi, 2000 yılındaki bildirgesinde öncelikle öğretilen yabancı dilin sosyokültürel bilgisinin verilmesi gerektiğini belirtmiş ve bunları şöyle sıralamıştır:

- Günlük yaşam
 - Yiyecek, içecek, yemek zamanları, sofrada
 - Resmî tatiller, çalışma zamanları
 - Boş zaman etkinlikleri, hobiler, okuma alışkanlıkları, yaygın sporlar
- Yaşam koşulları
 - Yaşam standartları
 - Ev koşulları
 - Sosyoekonomik durum
- Kişiler arası ilişkiler
 - Sınıfsal yapı ve sınıflar arası ilişkiler
 - Kadın – erkek ilişkileri
 - Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler
 - Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler
- Değerler, inançlar ve davranışlar
 - Sosyal sınıf
 - Çalışma toplulukları
 - Gelir düzeyi
 - Gelenekler
 - Sanat, müzik, vb.
- Beden dili
- Sosyal gelenekler
 - Dakiklik
 - Hediyeler

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- Elbiseler
- Yasaklar, kurallar, vb.
- Âdet olmuş davranışlar
 - Dini kurallara dayalı davranışlar
 - Doğum, evlilik gelenekleri
 - Festivaller, törenler, kutlamalar

Yabancı dil sınıflarında kültür öğelerinin etkin biçimde aktarımında üzerinde durulması gereken bazı noktalar şunlardır (Dunnett, Dubin ve Lezberg, 1986: 157-160):

a. Ders izlencesi hazırlanırken kültürel öğelerin aktarımına da tıpkı dil bilgisi ve sözcük öğretiminde olduğu gibi birincil derecede önem verilmelidir.

b. Yabancı dil dersleri kültürel öğelerin aktarımını etkin kılacak zamanı sağlayacak şekilde düzenlenmeli ya da bu aktarım için ayrı dersler oluşturulmalıdır.

c. Kültür konusu öğretmen yetiştirme programlarında özel olarak vurgulanmalıdır.

d. Öğretmenler ders kitaplarını seçerken kültürel öğelerin başarılı bir şekilde verilişini iyice incelemelidir.

Yabancı dil öğrenmek, çeşitli toplumların dünyaya bakış açılarına, düşünce ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır (Ozil, 1991: 96). Yabancı dil öğrenmek, bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözmeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir (Tapan, 1995: 156).

Yabancılar Türkçe öğretiminde, kültür aktarımının yapılmadığı durumlarda iletişiminde bir takım sorunlar doğmaktadır. Bu sorunlar gülünç durumlara yol açabileceği gibi daha büyük problemlere de neden olabilmektedir. Örneğin, öpüşme Türk kültüründe samimiyeti, yakınlığı ve dostluğu ifade eder. Türkiye’de genellikle selamlaşırken iki yanaktan öpülür. Ancak bu selamlaşma biçimi kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Örneğin Kore’de aynı cinsten iki kişinin birbirini yanağından öpmesi hoş karşılanmamaktadır. Buna karşın, İran ve Arap ülkelerinde insanlar birbirlerini üç defa yanaklarından öpmektedirler. Aynı şekilde, Arap ülkelerinde iki erkeğin el ele dolaşması normalken, Batı ülkelerinde rastlanılan bir durum değildir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi, her kültür birbirinden tamamen farklı değerler içerebilir. Bu nedenle, bir

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

kültürel karşılaşma alanı olan yabancı dil derslerinde günlük yaşama ait kültür öğelerinin aktarımı önemlidir.

Byram ve Risager'e (1999: 100) göre yabancı dil öğretiminde öğretmen, kültür aktarımı yoluyla şunları sağlayabilir:

1. Öğrencileri hedef kültürle ilgili bilgilendirmek
2. Önyargıları kırmak ve öğrencilerin hoşgörü düzeylerini yükseltmek
3. Öğrencilerin ülkeler arasındaki fark ve benzerlikleri görmelerini sağlamak
4. Öğrencilerin sosyal ve kültürel durumlarla ilgili olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmak
5. Öğrencilerin kendi kültürlerinin farkına varmalarını sağlamak
6. Yabancı dil öğrenimini daha güdüleyici bir duruma dönüştürmek.

3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Derslerinde Kültür Aktarım Aracı Olarak Metinler

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür çeşitli yollarla aktarılabilir. Bunlar arasında ders kitaplarında bulunan metinler, öğretmenin ders sırasında anlattığı birtakım anılar, öyküler ve görsel-işitsel malzemeler sayılabilir.

Yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan ders kitapları, kültür aktarımının önemli unsurlarıdır. Ders kitapları, her şeyden önce uygun bir dille hedef dilin kültürünü içermeli, kültürle ilgili önyargılardan arınmış metinler sunmalıdır (Haley; Austin, 2004: 159). Çünkü metinler yoluyla gündelik yaşamının daha iyi kavranması ve öğrencinin içinde yaşadığı topluma uyum sürecini hızlandırması kolaylaşacaktır. Bu da yabancı dilin daha etkin kullanımını sağlayacaktır. Metin, anlamsal ve mantıksal açıdan bir bütünlük içinde olan, bildirişim görevine sahip, tümce ve tümce değerindeki birimlerden oluşan dilsel bir yapıdır. "Belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür." (Günay 2003: 35) Yabancı dil öğretiminde kültürler arası bildirişimin sağlanması için metin çalışmaları önem verilmesi gereken bir konudur.

Yabancı dil öğretiminde kültür karşılaştırmalarına olanak sağlayan metinlerle çalışmak, öğrenciye dil bilgisinin yanı sıra kişisel deneyimlerini arttırmak, değişik bakış açıları kazandırmak, bilgi

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

düzeyini yükseltmek, kendi koşullarını başka ülkelerin koşullarıyla karşılaştırmak gibi olanaklar sağlar (Tapan, 1989: 187).

Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde metin kullanımı kadar, metinlerin seçimi de önemlidir. Bir yandan her öğrencinin ilgi alanının değişik olduğu, öte yandan ise birçok konunun zaman içinde güncelliğini yitireceği düşünüldüğünde, öğrenciyi güdüleyerek, öğrencinin ilgisini çekerek, öğrencide öğrenme isteği uyandırarak onun kişiliğinin gelişmesine yardımcı olacak ders konularını seçmenin güç olduğu gerçeği ortaya çıkar. Yabancı dil öğretiminde son yönelişler, konu seçiminde her kültürde var olan, tüm insanların deneyim alanları içine giren ancak her kültürde değişik görünümler içeren temel yaşam deneyim alanlarının çıkış noktası olarak alınması öngörülmektedir (Tapan, 1990: 63).

Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kullanılan metinlerin işlenişinde, kültürler arası bildirişimi sağlama amacı yoksa bu metinler işlevini gerçekleştiremeyecektir.

Metinler ders ortamına aktarılırken dikkate alınması gereken temel nokta öğrencilerin metin ile karşılıklı iletişim içine girmeleri olduğundan, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini canlandıracak etkinliklerin hazırlanması gerekir. Bu nedenle, öğrencilerin metinle verimli bir iletişim kurmalarını ve metni daha kolay alımlamalarını sağlayacak alıştırmaların geliştirilmesi gerekir. Bu da öğrencilerin metni anlayıp anlamadıklarını sınavı alıştırmalardan önce öğrencilerin metni anlamalarını sağlayıcı etkinliklerin düzenlenmesiyle olur.

Öğrencinin kültürler arası bildirişimi sağlaması için derslerde metinler işlenirken çeşitli alıştırmalar türlerinden yararlanılır. Aşağıda, kültürel mirasımızı tanıtan kullanmalık bir metnin ders ortamına nasıl aktarılabilmesine ilişkin bir uygulama örneği sunulmuştur. Burada kullanmalık bir metnin tercih edilmesinin nedeni, kullanmalık metinlerin günlük yaşamın her yerde ve her zaman karşılaşılan durumlarını değiştirmeden anlatmasıdır.

Bu uygulamada, ilk olarak öğrencinin metne alıştırmaları amacıyla oluşturulmuş hazırlık etkinlikleri yer almaktadır:

Metne hazırlık çalışması

1. Etkinlik: Aşağıdaki haritada gördüğünüz yerlerin hangilerine gittiniz ya da hangilerini biliyorsunuz?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

HARİTADAKİ YERLERDEN NERELERİ BİLİYORSUNUZ?

Aşağıdaki boşlukları kendi durumunuza göre doldurunuz

Gittim.	Gitmedim ama biliyorum.
.....
.....
.....

2. Etkinlik: Aşağıda karışık olarak verilen yer adlarını düzenleyiniz.

BURASI NERESİ?

			
AKNAITİBR	OAZBĞ KRÖPSÜ	AKDOPAKAY	PMUKAKAEL
.....
			
ESEF	NMERTU ADĞI	ATNALAY	UULDĞA
.....

Bu etkinliklerin amacı, öğrencinin metinle karşılaşmadan önce metnin konusu hakkında fikir sahibi olarak metne ve derse güdülenmesini sağlamaktır. Çünkü öğrenci hazırlık etkinlikleri olmadan doğrudan metin ile yüz yüze geldiğinde dikkatini hemen metin üzerinde toplayamayabilir; güdülenemeyebilir.

Metnin sunulması ve metin üzerinde çalışmalar

1. Etkinlik: Verilen reklam metnini okuyun ve aşağıdaki konuşmayı metne göre tamamlayın.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010

Aşağıdaki reklam metinleri okuyalım ve boşlukları tamamlayalım.

BİZİM KÜLTÜRÜMÜZDE EĞLENCE VAR...

<p>Klasik Ege Akdeniz</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>599 TL</p> <p>55,46 TL x 12 taksit</p>	<p>Uçak ile Karadeniz</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>999 TL</p> <p>92,50 TL x 12 taksit</p>	<p>Butik Karadeniz</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>749 TL</p> <p>69,35 TL x 12 taksit</p>
<p>Ege Akdeniz Rüyası</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>449 TL</p> <p>41,57 TL x 12 taksit</p>	<p>Klasik Karadeniz</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>879 TL</p> <p>81,38 TL x 12 taksit</p>	<p>Uçak ile GAP</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>999 TL</p> <p>92,50 TL x 12 taksit</p>
<p>Grand Ege</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>449 TL</p> <p>41,57 TL x 12 taksit</p>	<p>Karadeniz Rüyası</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>599 TL</p> <p>55,46 TL x 12 taksit</p>	<p>Karadeniz Yayılları</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>749 TL</p> <p>69,35 TL x 12 taksit</p>
<p>Grand Likya</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>449 TL</p> <p>41,57 TL x 12 taksit</p>	<p>Grand Karya</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>449 TL</p> <p>41,57 TL x 12 taksit</p>	<p>Grand Karya</p> <p>Özellikler: Ege Akdeniz, 10 Gün, 7 Gece, 7 Günü Özel Karadenizli, AYVALIK'TAN ANTALYA'YA KARADENİZLİLERİN, EĞLENCE, TATIL VE İZLENİMLERİNİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR. İZLENİMLERİNİZİ YAŞAMAK İÇİN EN İYİ ZAMANLAR.</p> <p>449 TL</p> <p>41,57 TL x 12 taksit</p>

1. İyi günler, turizm acentesi mi?

2. Ben 10 günlük tatile çıkmak istiyorum. Nereleri önerirsiniz?

3. Pekli, fiyatları ne kadar?

4. Taksit yapıyor musunuz?

5. turu daha ucuz, bu nedenle bana daha uygun. Pekli, bu tur için aylık ne kadar taksit ödemem gerekiyor?

6. Uçakla mı otobüse mi gidiyoruz?

7. Tur hangi gün başlıyor?

1. İyi günler efendim. Evet, turizm acentesi. Nasıl yardımcı olabilirim?

2. Size uygun ve turlarımız var.

3. turumuz 879 TL TL.

4. Evet, ikisine de taksit yapıyoruz.

5. Aylık taksitiniz TL.

6. Gidiş-dönüş ile.

7. akşamı başlıyor.

2. Etkinlik: Reklam metnine göre aşağıda verilen gezi bilgileri ile turları eşleştiriniz.

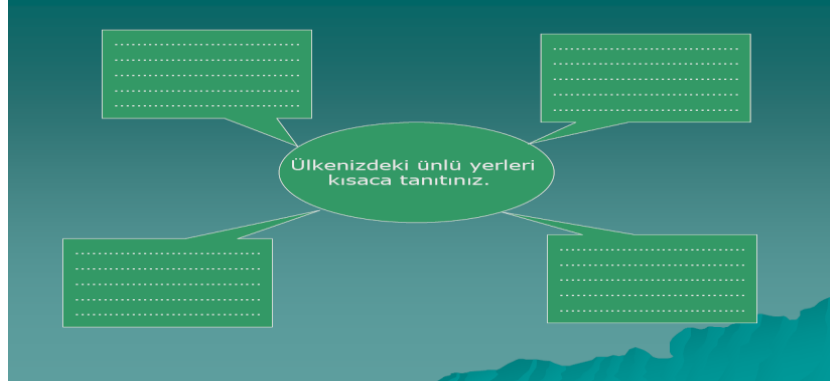
Yukarıdaki reklam metinlerine göre eşleştirilim.

<p>1. Ayvalık'tan Antalya'ya kadar masal tadında bir tatil geçirebilirsiniz.</p> <p>2. 7 gün 6 gece tatil yapabilirsiniz.</p> <p>3. Marmaris ve Bodrum Yarımadası'nın seçkin plajlarında güneşlenebilirsiniz.</p> <p>4. Güneydoğu A Bölgesinin tüm güzelliklerini görebilirsiniz.</p> <p>5. Çam ormanlarının huzurunu yaşayabilirsiniz.</p> <p>6. Fethiye'den Finike'ye tekne turlarına katılabilirsiniz.</p> <p>7. Horon eşliğinde yaylaları gezebilirsiniz.</p> <p>8. Fethiye, Marmaris ve Bodrum'da ikiser gece konaklayabilirsiniz.</p> <p>9. 749 TL'ye 10 gün 9 gece tatil yapabilirsiniz.</p>	<p>1. Butik Karadeniz</p> <p>2. Klasik Ege-Akdeniz</p> <p>3. Grand Likya</p> <p>4. Grand Ege</p> <p>5. Karadeniz Yaylaları</p> <p>6. Uçak ile GAP</p> <p>7. Grand Karya</p> <p>8. Ege-Akdeniz Rüyası</p> <p>9. Klasik Karadeniz</p>
---	---

Bu aşamada öğrenci daha çok üretim içindedir. Bu bölümde öğrencilerin metinlere nasıl ve hangi öğelerle yaklaşarak anlama becerilerini geliştirebilecekleri üzerinde durulur. Öğrenciden beklenen, metne bağlı kalarak yazılı ve sözlü çalışmalar yapması, işlenen metni farklı yönleriyle ele alarak bağımlı dil kullanımından bağımsız dil kullanımına geçmesidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010

Metin sonrası özgür çalışmalar*Etkinlik: Kendi ülkenizdeki ünlü yerleri kısaca tanıtınız.*

Bu son aşamada ders konuları oldukça esnektir. Dersler kurmaca bağlamlardan uzaklaştırılıp günlük yaşama taşınır. Öğrenciler metne bağlı kalmaksızın düşüncelerini açıklayabilmelidirler. Ders içeriğinde kullanılan materyaller sadece konuşmaya yardımcı olacak öğeler olmalıdır.

4. Sonuç

Yabancı dil öğrenen kişinin o dili yetkin olarak kullanabilmesi için sadece dilin yapısını bilmesi yeterli değildir. Öğrencinin, o dilin hitap, teşekkür, kabul etme, reddetme, önerme gibi kullanımları hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Yani, yabancı dil öğrenmek, 'dil bilgisel yeti'ye sahip olmanın yanında, hangi durumlarda dilin hangi yapı ve sözcüklerinin kullanılacağını bilmek demek olan 'iletişimsel yeti'ye de sahip olmaktır. İletişimsel yetiyi kazanabilmek için de o dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bu nedenle dil öğrenimi ve öğretiminde kültür öğesi hiçbir zaman unutulmamalıdır. Çünkü dil bir toplumun kültürel ürünüdür ve dile o toplumun kültürü etki etmektedir. Yabancı dil öğrenen kişinin hedef dilin derinliklerindeki anlamları kavrayarak özümsemesi gerekir. Öğrencinin kültüründe olan herhangi bir davranış, söz ya da tonlama, öğrendiği dilde farklı olarak algılanabilir. Kültür farklılıklarından doğan iletişim sorunlarını ortadan kaldırabilmek ve öğrencilerin farklı kültürlerle hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlayabilmek için, kültürel öğelerin ders ortamına aktarılması gerekir.

Yabancı dil öğretiminde bu düşünce ışığında gelişen kültürler arası bildirişim odaklı yaklaşım, kültürler arası bildirişimin üst-amaç olarak benimsenmesini sağlamıştır. Kültürler arası

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

bildirişimde en önemli amaç, farklı kültürlere sahip bireyler arasında yeterli ve etkili bir bildirişim sağlamaktır. Tam olarak etkili bir bildirişimin sağlanması için ilişki içinde bulunan farklı kültürlere sahip olan bireylerin birbirini anlaması ve alışveriş içinde olması gerekmektedir.

Bu yaklaşıma göre, metinler kültürler arası iletişimi sağlayan etkin bir araçtır ve kültürler arası bildirişimi sağlamak için metinlerin önemli bir işlevi vardır. Yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kültür aktarımın önemli araçlarından biri olan metinlerin işlenişinde, öğrencilerin metinler yoluyla yeni düşünüş biçimleriyle, yaşam tarzlarıyla karşılaşmalarını; kendi kültürleri ile Türk kültürünü karşılaştırarak Türk kültürüne karşı hoşgörülü yaklaşmayı öğrenmelerini sağlayacak etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKARSU, B. (1998). **Dil-Kültür Bağlantısı**, İstanbul: İnkılap Yayınları.
- AKSAN, D. (1995). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: TDK Yayınları.
- ASUTAY, H. (2003). “Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Bağlamı ve Öteki Dil”, **Ankara Üniversitesi (TÖMER) Dil Dergisi**, S. 118. s. 26-29.
- BYRAM, M. and RISAGER K. (1999). **Language Teachers, Politics And Culture**, London: Clevedon Press.
- DEMİRCAN, Ö. (1990). **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri**, İstanbul: Ekin Eğitim Yayıncılık.
- DUNNETT, S. C.; DUBIN F.; LEZBERG A. (1986). “English Language Teaching from an Intercultural Perspective”, **İçinde: Culture Bound** (Ed. Joyce Merrill Valdes), Cambridge University Press, pp. 148-160.
- ER, K.O. (2006). “The Effects of Culture in Foreign Language Curriculum”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, S. 39. s.1-14.
- GÜNAY, V. D. (2003). **Metin Bilgisi**, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- HALEY, M. H.; AUSTIN T. Y. (2004). **Content-Based Second Language Teaching and Learning - An Interactive Approach**. USA: Pearson Education Inc.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

-
- IŞIK, Ş. (1996) **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Bağlamı ve Aktarımı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- JIANG, W. (2000). "The Relationship Between Culture and Language", **ELT Journal**, 54(4): 328-334.
- MCKAY, S. L. (2000). "Teaching English as an International Language: Implications for Cultural Materials in the Classroom", **TESOL Journal**, Vol. 9, pp.7-11. Toronto: TESOL Journal Press.
- OZİL, Ş. (1991). "Dil ve Kültür", **Çağdaş Kültürümüz, Olgular – Sorunlar**, İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, s. 95-115.
- SAMOVAR, L. A.; PORTER R. E.; MCDANIEL E. R. (1991). **Intercultural Communication: A Reader**, California: Wadsworth Pub.
- TAPAN, N. (1989), "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Özgün Metinlerin İşlevi", **Dilbilim Dergisi**, S: VIII. s: 183-192. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- TAPAN, N. (1990). "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi", **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S: VII. s: 55-68. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- TAPAN, N. (1995). "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürler arası Bildirişim Odaklı Yaklaşım", **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S: IX. S:149-167. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.